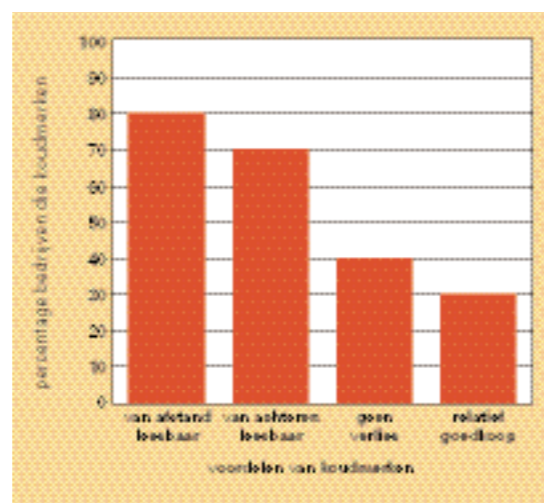

Met ingang van september 2006 is het niet langer toegestaan om koudmerken te gebruiken voor koeherkenning.

Voor hoeveel bedrijven dat consequenties zal hebben, is onderzocht door studenten van het Van Hall Instituut.

In Nederland maakt een kleine twintig procent van de melkveehouders gebruik van koudmerknnummers. Dat is gebleken uit de enquête die dit voorjaar is gehouden onder ruim 700 melkveehouders (zie kader). Dat betekent dat een forse groep veehouders volgend jaar (vanaf september 2006) zal moeten uitwijken naar andere koeherkenningsmethoden zoals halsbandnummers, elektronische herkenning of de gele oormerken.

Het verbod op koudmerken vloeit voort uit het zogenaamde Ingrepenbesluit dat bijna tien jaar geleden, op 1 september 1996, van kracht is geworden. Het Ingrepenbesluit bevat regels die het aantal en het soort 'ingrepen' bij landbouwhuisdieren beperkt. Een van de regels is dat maximaal twee ingrepen mogen worden gepleegd ter identificatie van het dier. Dat lijkt misschien veel, maar met het verplicht aanbrengen van de twee gele I&R-oormerken is dat maximum al bereikt. Koudmerken is vervolgens als derde ingreep niet meer toegestaan.

Figuur 1 – Redenen voor bedrijven om te kiezen voor koudmerken

Voor het Ingrepenbesluit is een overgangperiode ingesteld. Om veehouders de ruimte te geven over te schakelen op alternatieve identificatiemethoden is deze periode in 2001 met vijf jaar verlengd. Echter, met ingang van 1 september 2006 loopt deze onthefing af en zal een derde identificatie-ingreep als koudmerken niet langer zijn toegestaan.

Makkelijk herkennen

Een aantasting van het dierwelzijn is geen reden om

Auke Ybema

Paul Sinnige

Will Steenweg

Enquête onder 700 melkveehouders: komen d verbod treft twintig procent van de bedrijven

Niet langer koudmerken

Ruim 700 melkveehouders geënquêteerd

De gegevens over koudmerken, gepubliceerd in dit artikel, zijn afkomstig uit diverse enquêtes. Het grootste deel is afkomstig uit de enquête in Veeteelt. Die is door 308 melkveehouders ingevuld en opgestuurd. Daarnaast hebben 214 melkveehouders via de website van LTO gereageerd. Van deze in totaal 522 melkveehouders werd door 41 procent gebruik gemaakt van koudmerken. Om na te gaan in welke mate deze groep representatief is voor de melkveehouders in Nederland, zijn ook nog tweehonderd willekeurig gekozen melkveehouders telefonisch geënquêteerd. In deze laatste groep maakte 17 procent van de melkveehouders gebruik van koudmerken.

Het onderzoek naar koudmerken is een samenwerkingsproject van het Van Hall Instituut in Leeuwarden, de Animal Sciences Group in Lelystad en het lectoraat Welzijn van Dieren. Financiers van het onderzoek zijn het ministerie van LNV en Productschap Zuivel.

koudmerken te verbieden. Onderzoek wijst uit dat de welzijnsimplicaties van koudmerken meevallen. De reden dat koudmerken na 1 september 2006 moet verdwijnen komt vooral voort uit respect voor de integriteit van dieren.

Tegenstanders van het verbod op koudmerken voeren als argument aan dat voor optimaal diermanagement een duidelijke identificatie onmisbaar is. Dit om te voorkomen dat behandelingen en verrichtingen niet of bij de verkeerde dieren worden uitgevoerd. Optimaal diermanagement is belangrijk voor een lang en gezond leven van melkkoeien en is daarmee goed voor hun welzijn.

In de enquête is veehouders gevraagd naar de in hun ogen grootste voordelen van koudmerken. In figuur 1 zijn die argumenten tot uitdrukking gebracht. Herkenning op afstand en herkenning van achteren

worden gezien als de voornaamste pluspunten van koudmerken. Herkenning van achteren is van belang voor melkveehouders die de koeien aan het voerhek of in de melkstal (visgraat of zij-aan-zij) moeten kunnen herkennen. Verder wordt als belangrijk voordeel genoemd dat de nummers nooit verloren gaan en goedkoop zijn.

Op grote bedrijven?

Koudmerknnummers worden vooral gebruikt in de provincies Friesland, Flevoland, Utrecht en Zuid-Holland. In de zuidelijke provincies Zeeland, Brabant en Limburg wordt er beduidend minder gebruik van gemaakt. Tussen koudmerken en de bedrijfsgrootte blijkt geen eenduidig verband te bestaan. Een logische veronderstelling is dat met name de grotere bedrijven frequenter gebruikmaken van

koudmerknnummers. Tot 160 melkkoeien tekent die trend zich ook af, maar op bedrijven met meer dan 160 melkkoeien wordt juist weer minder gebruik gemaakt van koudmerknnummers.

In het verlengde hiervan is gekeken naar het aantal arbeidskrachten op een bedrijf. Dan blijkt dat op melkveebedrijven, waarbij het werk wordt verricht door meer dan één volledige arbeidskracht (VAK), het koudmerken vaker wordt toegepast. Op deze bedrijven is het noodzakelijk dat meerdere personen de koeien herkennen. Van de melkveehouders die hun koeien koudmerken zegt 42 procent waarde te hechten aan herkenning van hun dieren door derden. Op bedrijven die niet koudmerken ligt dit percentage veel lager, op 24 procent.

Eén van de voordelen die veehouders aangeven bij koudmerken is herkenning van achteren. Dat argu-

Hans Hopster

Jan Kragt: 'Er is niets zekerder dan dat nummer op die koe'

'Het is praktisch, gemakkelijk en bedrijfszeker', motiveert Jan Kragt uit Kampen zijn keuze voor koudmerken. Hij melkt in een zij-aan-zijstal en dan is een koudmerknnummer ideaal. 'Vooral ook als de monsternemer komt. Dan hoef je niets te zeggen. Zij ziet de nummers zelf.' Kragt, die rond de 65 zwartbonten melkt, vindt de nummers niet alleen praktisch vanwege het gemak bij het melken. 'Nee, ook als alle koeien aan het voerhek staan en je er met de dierenarts achter langs loopt is het handig. Verder is zo'n nummer van grote afstand leesbaar en dat is praktisch als de koeien in het land lopen. De koeien hebben wel allemaal namen, maar we praten eigenlijk alleen in nummers', zegt Kragt.

Hij vindt de bedrijfszekerheid die een koudmerk biedt een groot voordeel. 'Wat er ook gebeurt, uit oogpunt van koeherkenning er is niets zekerder dan dat nummer dat op die koe staat.'

De Kamper veehouder brengt het koudmerk op zijn dieren aan wanneer ze ongeveer een jaar oud zijn. 'Ik heb meestal zo'n 17 à 18 pinken die ik één keer laat merken. Dat laat ik doen door de bedrijfsverzorging. Die komen met z'n tweeën zodat één man het dier vast kan houden. Al met al zijn ze er hooguit een uur mee bezig.' Kragt kent de argumenten om koudmerken te verbieden. 'Koudmerken zou nadelig voor het dierenwelzijn of koe-onterend zijn, maar ik er-vaar dat anders.'

ment houdt verband met het type melkstal. Melkveehouders die melken met behulp van een robot of melken in een open tandem maken minder gebruik van koudmerknnummers. Op deze bedrijven is herkenning van achteren minder noodzakelijk dan wanneer er gemolken wordt in een visgraat- of een zij-aan-zijmelkstal. In deze gevallen voldoen de huidige alternatieve identificatiemethoden zoals halsbandnummers of gele oormerken niet aan de behoefte van herkenning van achteren. Mogelijk dat elektronische koeherkenning hier uitkomst kan bieden.

Alternatieven koeherkenning

In totaal maakt al 83 procent van de ondervraagde melkveehouders gebruik van andere methoden van koeherkenning dan koudmerken. Van deze groep is tachtig procent tevreden over het gebruikte alternatief. In plaats van aan koudmerken herkennen deze melkveehouders hun dieren aan halsbanden met een koenummer (72 procent), de gele oornummers (11,5 pro-

cent) of aan de uiterlijke kenmerken van de koe (11,5 procent). Op het terrein van elektronische identificatie zijn er verschillende mogelijkheden. Naast halsband- en poottransponders zijn er de maagbolus (cilinder waarin een transponder zit) en de oormerktransponder. Nadeel is dat elektronische identificatiemiddelen alleen met hulpmiddelen en van dichtbij uit te lezen zijn. Daarmee mist dit alternatief belangrijke voordelen van koudmerken. Indien het wettelijk mogelijk zou zijn om één van de verplichte twee gele oormerken te vervangen door een maagbolus, blijft er ruimte voor koudmerken.

Er zijn bruikbare alternatieven voor koudmerken beschikbaar. Welke het beste past, is boer- en bedrijfsafhankelijk.

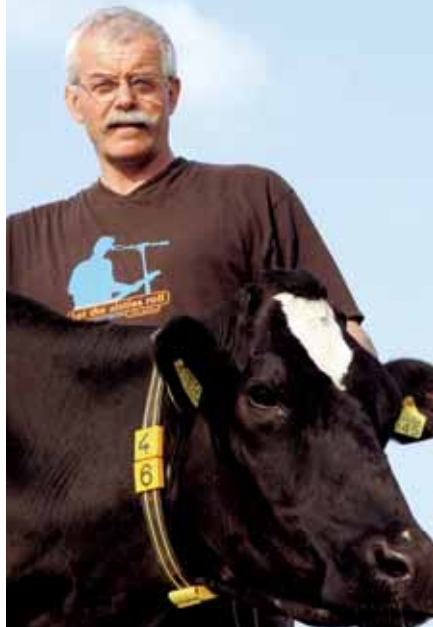
A. S. Ybema, student Van Hall Instituut

P. A. Sinnige, student Van Hall Instituut

Drs. W. N. M. Steenweg, docent Van Hall Instituut

Dr. ing. H. Hopster, lector Welzijn van Dieren, Van Hall Instituut

Fekke Veenhuizen: 'In melkstal niet alleen afgaan op nummers'

Hoewel hij zijn 55 koeien in een zij-aan-zijstelsysteem melkt, mist Fekke Veenhuizen uit het Groningse Musselkanaal het koudmerknnummer niet. 'Nee, dat nummer zou in de meeste gevallen toch al niet zichtbaar zijn omdat de mestplaat er voor zit. En als de monsternemer komt, is het vooral een kwestie van goed opletten als de koeien binnenkomen. Als hij dan direct het nummer van de halsband afleest, is er niets aan de hand.' De leesbaarheid van het halsbandnummer is geen probleem. 'Dat is tot op dertig meter afstand nog te lezen. Ook zijn de halsbanden bedrijfszeker. Er gaat er wel eens een kapot maar dat komt zeer zelden voor.' Veenhuizen melkt de koeien vrijwel altijd zelf. Hij kan zich voorstellen dat op

bedrijven waar beurtelings anderen melken een koudmerknnummer handig is, bijvoorbeeld om koeien die behandeld zijn met antibiotica tijdig op te merken. 'Aan de andere kant: om te voorkomen dat er antibioticamelk in de tank komt, ga ik niet alleen af op de nummers. Dat is riskant. Beter is om te werken met bandjes om de poot.

Hij heeft er geen moeite mee dat collega-veehouders koeien koudmerken. 'Last hebben de dieren er niet van.' Zelf zal hij er niet aan beginnen, al was het alleen maar omdat het oog ook wat wil.' Een nummer alleen op de achterkant vind ik geen probleem, maar een nummer op de zijkant van de koe – en soms moet dat – vind ik geen mooi gezicht.'